

ฉัตรชัย

พิสดารกรรม

ย้อนหลังจากกรรมพิสดารสยาม แลตามแฟชั่นโลก

จักร์ช

พิสดารากรณ์

ย่อหมองวารณ์สดริสยาม แลตามแพะขึ้นโลก

นิทรรศการภาพถ่ายฟิล์มกระจก การแต่งกายในสมัยรัชกาลที่ ๒

เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๗ รอบ

๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๙

ณ หอวชิราวุธานุสรณ์ หอสมุดแห่งชาติ

๑๐ สิงหาคม - ๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

ยลประณีตจารีตร้อย	ระเบียบเต็ม แบบนา
ยลประยุกต์อย่างใหม่เสริม	สอคเข้า
ยลพระราชดำริเต็ม	ตามแต่ง ต่อนา
ยลพระราชนิยมเร้า	เร่งรู้วังสรรค
ปางบรรพ์ฉัฐราชโพ้น	พราวเพลน ภาพนอ
ปางปรัดยุบันเชิญ	รูปตั้ง
โทสมัยสองไทยเจริญ	ลักษณะวิจิตร
โทอย่างพรางพัศตร์ทั้ง	ถ่องถ้วนทวิถวิล
สรรพศิลป์ผสมเต็จฯ สร้าง	สื่ออาร-ยะเฮย
สว่างพระปรีชาชาญ	ฉาบพื้น
เนกวิระนาคนาน	คั่นฉ่อง ซาตินอ
น่านิทรศน์จัตตคตพื้น	ชีพร้อมประนอมถวาย

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ
ข้าพระพุทธเจ้า
มุลนิธิพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในพระบรมราชูปถัมภ์
มูลนิธิเพชรรัตน-สุวีทนา
กรมศิลปากร
คณะผู้จัดนิทรรศการ ฉัฐราช พัศตราภรณ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชพล ไชยพร ร้อยกรอง)

เชษฐราช : พัสตราภรณ์

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๖ แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ เมื่อวันที่ ๒๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๕๓ ขณะพระชนมายุ ๓๐ พรรษา และเสด็จสวรรคต เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๘ รวมพระชนมพรรษา ๔๕ พรรษา เสด็จดำรงสิริราชสมบัติ ๑๕ ปี

แผ่นดินพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมครั้งใหญ่ ต่อเนื่องมาจากแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชวงศ์ ชุมนาง รวมทั้งสามัญชน เริ่มเข้าพระทัยและเข้าใจยอมรับการแพร่หลายของวัฒนธรรมตะวันตกมากขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ยังเป็นพระเจ้ากรุงสยามพระองค์แรกที่ทรงสำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศ ทรงศึกษาอยู่ในสหราชอาณาจักรนานถึง ๙ ปี จากประสบการณ์นี้อาจจะเป็นช่วงที่ทรงรับระเบียบแบบแผนด้านการศึกษา การให้ขยายบทบาทและสิทธิสตรี และศิลปวัฒนธรรมแบบยุโรป รวมไปถึงการแต่งกายเข้ามาสู่พระราชสำนักสยาม โดยเฉพาะบทบาทและสมัณนิยมของสตรี ซึ่งเห็นได้ชัดจากการเปลี่ยนแปลงเสื้อผ้าของสตรีสยามในช่วงรัชกาลที่ ๖ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดอย่างรวดเร็ว ลักษณะเด่นของแฟชั่นและความงามของสตรีสยามในพระราชทัศนะมีตัวอย่างเช่น การนุ่งผ้าขึ้น ivoire และพันขาว

แม้ว่ารัชสมัยนี้เป็นช่วงเวลาเพียง ๑๕ ปีแต่การแต่งกายของสตรีชั้นสูงของสยามสามารถจำแนกเป็น ๓ สมัย ตามหลักฐานภาพฟิล์มกระจกซึ่งเก็บรักษาไว้ที่หอสมุดแห่งชาติ อาจนำมาเทียบได้กับการเปลี่ยนแปลงแฟชั่นตะวันตกคือ ช่วงต้นรัชกาล ช่วงกลางรัชกาล และช่วงปลายรัชกาลได้อย่างชัดเจน หากพิจารณาเทียบเคียงทั้งบริบทภายในประเทศและบริบทสังคมสมัณนิยมของสากล จะพบว่ายุครัชกาลที่ ๖ เป็นสมัยแห่งการเพิ่มบทบาทสตรี ยกสถานภาพ และเปิดโอกาสให้สตรีได้คิด เรียนรู้ แลกเปลี่ยน ประยุกต์ และพัฒนาในด้านสุนทรียภาพและวัฒนธรรมได้อย่างกว้างขวางสอดคล้องกับกาลสมัยอย่างลงตัวทุกมิติ

การแต่งกายของสตรีช่วงต้นรัชกาลที่ ๖ ช่วงเวลา ๕ ปีแรกนับแต่ทรงครองราชสมบัติ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๓ ถึง พ.ศ. ๒๔๕๘ (ค.ศ. ๑๙๑๐-๑๙๑๕) เป็นช่วงต่อของแฟชั่นสองสมัย นิยามสมัยด้านการศึกษา แฟชั่นสตรียุโรปเรียกว่า “ช่วงปลายสมัย Edwardian เอ็ดวอร์ดเตียน” (รัชสมัยของสมเด็จพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ ๗ แห่งสหราชอาณาจักร ครองราชย์ ๒๒ มกราคม ค.ศ. ๑๙๐๑ - ๖ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๑๐) และ Early Teens หรือ “ทีนส์ตอนต้น”

คริสต์ศักราช ๑๙๐๑ - ๑๙๑๐ เป็นช่วงที่มีการปฏิวัติทางด้านแฟชั่นของสตรี จากสมัยวิกตอเรียตอนปลาย โดยเสื้อผ้าที่รัดรูปแนบตัวถูกแทนที่ด้วยเสื้อลูกไม้สีงาช้างแขนยาวแบบพองตัว คอเสื้อทรงสูงถึงต้นคอ และกระโปรงแบบแนบตัวทรงกระดิ่ง ยกเลิกการสวมใส่ บัสเส็ตล (bustle) หรือโครงเสริมกระโปรง แบบทรงนกที่ใส่ไว้ที่บั้นท้าย และเริ่มใช้คอร์เซ็ต (corset) หรือเสื้อยกทรงรัดลำตัวของสตรี แบบรูปตัวอักษรตัวเอส เพื่อช่วยสร้างสัดส่วนร่างกายแบบนาฬิกาทรายเพื่อให้เอวคอดกิ่ว (hour glass silhouette) พร้อมทั้งทรงผมยาวเกล้าแบบโป่ง รวมไปถึงการสวมสร้อยไข่มุกหลายสายซึ่งเป็นที่นิยมแพร่หลายในยุโรปและสหรัฐอเมริกา

สตรีชั้นนำในยุครัชกาลที่ ๕ นำเสื้อลูกไม้แบบไม่รัดตัวและคอรีเซตมาประยุกต์ พร้อมกับนุ่งโจกระเบน สวมถุงน่องและรองเท้า แฟชั่นสยามในช่วงนี้เห็นได้ชัดเจนจาก พระฉายาลักษณ์ของ **สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง** ที่ถ่ายในห้องบันทึกภาพ (studio) ทรงฉลองพระองค์ผ้าลูกไม้ตามแบบแฟชั่นสตรียุคเอ็ดเวิร์ดเดียน แขนฉลองพระองค์ยาวถึงช่วงกลางพระองค์พร้อมพระภูษาทรงถุงพระบาทยาวถึงพระขานู ฉลองพระบาทแบบตะวันตก และทรงไว้พระเกศาสั้น (ผมทัด) ตามพระราชนิยม ทรงสรว้อยพระศอมุกและเพชรหลายเส้น ซึ่งตรงสมัยเดียวกับสมเด็จพระราชินีอเล็กซานดรา (Queen Alexandra) แห่งสหราชอาณาจักร ในสมเด็จพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ ๗

ครั้นถึง **ช่วงทึนส์ตอนต้น (ค.ศ. ๑๙๑๑ - ๑๙๑๕)** ซึ่งเริ่มพร้อมกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว **สมัยนิยมยุคนี้** ในพระราชสำนักฝ่ายในเจ้านายที่ทรงพระชนมายุมากยังทรงแต่งพระองค์ตามที่ทรงคุ้นชินในช่วงปลายรัชกาลที่ ๕ ทว่าเจ้านายรุ่นเยาว์เริ่มไว้พระเกศยาวและเกล้าเป็นมวย โจกระเบนยังเป็นที่ยิยม และเริ่มมีการสวมเสื้อที่มีคอเสื้อแบบกลม แหลม รวมทั้งมีปกทั้งแบบกลมและเหลี่ยม แขนเสื้อเริ่มสูงขึ้นถึงข้อศอก เอวของเสื้อเริ่มต่ำลง และชายกระโปรงเริ่มสูงขึ้นไม่กรอมเท้าอีกต่อไป สืบเนื่องจากบริบททางการเมือง สังคม และวัฒนธรรมของทางโลกตะวันตกได้อิทธิพล สิทธิเสรีภาพ และยอมรับบทบาทและสถานภาพของ “ความเป็นสุภาพสตรี” มากขึ้น เริ่มมาจากการเรียกร้องให้สตรีสามารถลงเสียงเลือกตั้งได้ (women’s suffrage) สมัยวิกตอเรียตอนปลายตรงกับช่วงปลายรัชกาลที่ ๕ การเปลี่ยนแปลงการแต่งกายของสตรี ซึ่งเห็นได้ชัดคือการสวมคอรีเซตอันรัดรั้งก็ค่อยลดความนิยมจนกระทั่งยกเลิกไปในที่สุด ตรงกับช่วงปลายรัชกาลที่ ๖ ซึ่งเปรียบเสมือนการปลดปล่อยพันธนาการของสตรี การใส่บราเซียร์เริ่มเข้ามาแทนที่เพื่อช่วยเสริมรูปร่างแทนที่การรัดตัว

จากหนังสือ “๘๐ ปีในชีวิตข้าพเจ้า” ของ ขุนวิจิตรมาตรา (สง่า กาญจนาคพันธุ์) ได้บรรยายถึงความเปลี่ยนแปลงในต้นรัชกาลที่ ๖ ว่า

“เมื่อได้ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงบ้านเมืองไปตามอารยประเทศในด้านอื่น ๆ แล้ว ในด้านการแต่งกาย ก็ได้มีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่อีกครั้งหนึ่ง โดยเฉพาะการแต่งกายของสตรี ระยะแรกยังคงนุ่งผ้าโจงกระเบน เสื้อยังนิยมใช้ลูกไม้ประดับอยู่ คอเล็กกว่าเดิม แขนยาวเสมอข้อศอก แต่แขนเสื้อไม่พองเหมือนแบบสมัยรัชกาลที่ ๕ มีผ้าคาดเอวสีดำ มีผ้าสไบพาดไหล่รวบตอนหัวไหล่ติดด้วยเข็มกลัดรูปดอกไม้ ชายผ้าสไบดังกล่าวรวบไว้ตรงข้างลำตัว สวมถุงเท้ายาว รองเท้าส้นสูง

ต่อมาเริ่มนุ่งขึ้นตามพระราชนิยมในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ (ตามปกติผ้าขึ้นใช้กันทางภาคเหนือและภาคอีสานซึ่งนุ่งกันเป็นประเพณีมักเป็นผ้าขึ้นด้าย แต่ในกรุงเทพฯ ไม่นิยมนุ่งกันเลย จะนุ่งกันแต่โจงกระเบน เมื่อเริ่มนุ่งผ้าขึ้นนั้น ผ้าขึ้นจะเป็นพวกขึ้นใหม่ และขึ้นเชิงทอดด้วยเส้นเงิน เส้นทอง) เกิดเสื้อแบบใหม่ ๆ สำหรับเข้าชุดกับผ้าขึ้นขึ้น การสะพายแพรไม่เป็นที่นิยมกันต่อไป นอกจากสตรีผู้มีบรรดาศักดิ์จะแต่งกายเต็มยศ ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า ยังคงใช้แพรปักตราจุลจอมเกล้าสะพายอยู่เหมือนเดิม (การสะพายแพรยกเลิกในรัชกาลที่ ๗)

...ทางด้านผู้หญิง หญิงสาวทั่วไปเริ่มไว้ผมยาว ไม้ไว้ผมทัดเหมือนที่ข้าพเจ้าเห็นเมื่อเป็นเด็ก วันแต่สาวใหญ่ หรือผู้ใหญ่ยังใช้ผมทัดกันอยู่มาก การแต่งตัวเวลาออกจากบ้านไปในงาน หรือจะเรียกว่าออกสังคม หญิงสาวนุ่งผ้าโจงกระเบน ใส่เสื้อแขนพอง (คือ เสื้อแขนยาวพองที่หัวไหล่สองข้าง) ไว้ผมเรียกว่า “ผมโป่ง” (คล้ายญี่ปุ่น) รวบผมข้างหลังที่ต้นคอแล้วปล่อยยาวลงไป สวมถุงเท้า รองเท้า ผู้ใหญ่ชั้นสูงแต่งอย่างเดียวกัน และสะพายแพรทิ้งชายไปข้างหลัง (สาวที่ยังไม่มีสามี ไม่สะพายแพร ต่อมีสามีแล้วจึงสะพายแพร) ส่วนมากมักเป็นผมทัด เวลาแต่งจำลอง ทั้งหมดนุ่งผ้าโจงกระเบน สาวใส่เสื้ออะไรก็ได้ ผู้ใหญ่ห่มผ้าสไบ ฉียง หรือห่มสไบมีผ้าห่มทับหรือใส่เสื้ออะไรก็ได้ รองเท้าแตะ

ทางด้านเด็กที่เคยไว้จุกกันแทบจะทั่วไป มาถึงรัชสมัยนี้เริ่มไม่ไว้จุกกันมากขึ้นทุกทีจนถึงไม่ไว้กันเลย ล่วงมาถึงเลยกลางสมัยรัชกาลที่ ๖ ไม่ช้าเกิดมีแฟชั่นใหม่สำหรับสตรีชั้น คือมีการนุ่งผ้าขึ้นออกมาจากราชสำนัก การนุ่งขึ้นแพร่มายังราษฎร เลยเป็นที่นิยมนุ่งกันแพร่หลายทั่วไป การนุ่งใจกระเบน สำหรับสาว ๆ ค่อยหายไป นอกจากผู้ใหญ่ยังคงนุ่งใจกระเบนอยู่บ้าง การนุ่งขึ้นสำหรับคนชั้นสูง นุ่งขึ้นเชิง เป็นใหม่ ใส่เสื้อรัดรูปแบบต่าง ๆ แขนยาว เก้าฝม สวมรองเท้าส้นสูง ชาวบ้านแต่งแบบเดียวกัน เป็นชั้นธรรมดาบ้าง ชั้นเชิงบ้าง ใส่เสื้อต่าง ๆ รัดรูป มักใช้รองเท้าแตะที่ใช้ส้นสูงก็มี แปลว่าราชสำนักในสมัยรัชกาลที่ ๖ เป็นบ่อเกิดนำแฟชั่นเครื่องแต่งกายใหม่ ๆ ขึ้นให้ประชาชนพลเมืองเดินตามก่อน แล้วต่อ่นั้นมาหนังฝรั่งอเมริกันจึงเข้ามานำสมัย เริ่มแต่สตรีเปลี่ยนมานุ่งกระโปรงเป็นเริ่มแรก”

การไว้ทรงผมของสตรีในสมัยนี้ได้เปลี่ยนแปลงไปอีกรูปแบบหนึ่ง กล่าวคือใน พ.ศ. ๒๔๕๔ เมื่อครั้งงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษกสมโภช พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงเชิญบรรดาผู้แทนรัฐบาลและผู้แทนประมุขจากหลายประเทศเข้าร่วมเฉลิมฉลอง เพื่อแสดงความเป็นอารยะของสยาม จึงโปรดเกล้าฯ ให้พระชนิษฐภคินี คือสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร ทรงออกรับแขกเมืองไว้พระเกศยาวตามแบบสากล ภายหลังจากนี้ก็มีสตรีฝ่ายในไว้ผมยาวตามอย่าง รวมไปถึงสตรีชั้นสูงและสามัญชน ต่อมาเมื่อถึงประมาณกลางรัชกาล สมเด็จพระเจ้าฟ้าพระองค์นั้นก็ทรงพระเกศาตัดลอนและทรงรัดเกล้า ทรงพิถีพิถันในเรื่องการแต่งพระองค์อย่างมาก ทรงเป็นผู้นำในการตัดแปลงประยุกต์เสื้อผ้าให้สวยงามและสะดวกต่อการสวมใส่ โดยริเริ่มตัดแปลงผ้าขึ้นธรรมดาให้เป็นถุงสำเร็จ ทรงออกแบบตัดเย็บให้เข้ากับรูปร่างและสวมใส่สบาย ในการตัดฉลองพระองค์นั้น จะทรงเลือกแบบจากในแค็ตตาล็อกที่ทรงสั่งซื้อมาจากต่างประเทศ แฟชั่นดีไซเนอร์ที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงการแต่งตัวของสตรีสมัยนี้เป็นชาวฝรั่งเศส ชื่อ นาย Paul Poiret

ประกอบกับการเคลื่อนไหวทางศิลปะแนวบูรพาคตินิยม (Orientalism) ซึ่งนำรูปทรงเสื้อผ้าและศิลปะจากทางโลกตะวันออก เข้ามาผสมกับเสื้อผ้าในช่วงปลายสมัยเอ็ดเวิร์ดเดียน เช่น ทรงของกิโมโนญี่ปุ่นที่ตรงและแคบ สตรีสยามก็เริ่มนำความคิดเหล่านี้ โดยนำมาผสมกับเสื้อผ้าท้องถิ่น รวมไปถึงพระราชนิยมของรัชกาลที่ ๖ เรื่องการนุ่งผ้าขึ้น ไว้ผมยาว และพินขาว ซึ่งนับเป็นพัฒนาการต่อไปถึงการแต่งกายในยุคกลางรัชสมัย

การแต่งกายของสตรีช่วงกลางรัชกาลที่ ๖ คือช่วงเวลา ๕ ปี จาก พ.ศ. ๒๔๕๔ ถึง พ.ศ. ๒๔๖๓ (ค.ศ. ๑๙๑๕ - ๑๙๒๐) ช่วงนี้ภาษาทางการศึกษาแฟชั่นสตรีทางยุโรปเรียกว่า ช่วง **Late Teens หรือ ทินส์ตอนปลาย** (ค.ศ. ๑๙๑๕-๑๙๒๐) ในช่วงนี้โลกแฟชั่นยุโรปถูกกดดันจากสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง (๒๘ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๑๔ - ๑๑ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๑๘) ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงกับรูปทรง (silhouette) และรูปร่าง (shape) ของชุดแต่งกายสตรี รวมไปถึงเศรษฐกิจโลกที่ทรุดตัวลง การใช้ปริมาณผ้าน้อยลงเพื่อลดความฟุ่มเฟือย และแพตเทิร์นที่ง่ายในการตัดเพื่อลดแรงงาน สามารถใช้เวลาไปช่วยราชการสงคราม เห็นได้ชัดจากเสื้อผู้หญิงที่เริ่มปล่อยทิ้งชายให้ดึงตรงลงมาถึงสะโพกเพื่อช่วยในการเคลื่อนไหวคล่องขึ้น เปลี่ยนทรงคอเสื้อเป็นแบบตรง ไม่นั่นเอวคอดกิ่ว กระโปรงเริ่มสั้นขึ้นมาถึงเหนือข้อเท้า ครั้นมองในประเทศสยาม ผ้าขึ้นก็เริ่มเป็นที่นิยมตามพระราชนิยม แต่การนุ่งใจกระเบนก็ยังคงเป็นที่นิยมอยู่ ส่วนผมเริ่มไว้ยาว

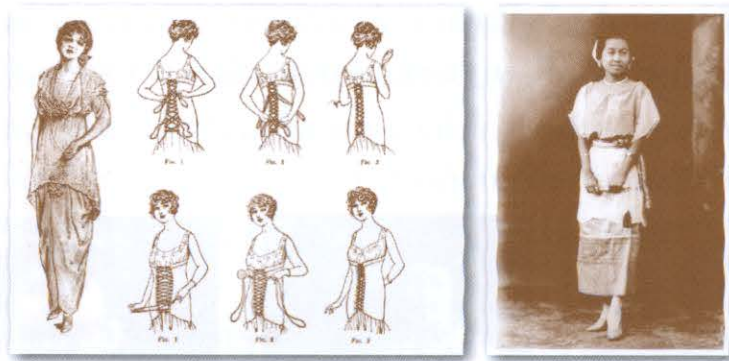
และรวบขึ้นเหนือคอแต่ไม่โป่งพองเท่าสมัยต้นรัชกาล ดังจะเห็นได้จากพระฉายาลักษณ์สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗ ขณะทรงดำรงพระอิสริยยศที่หม่อมเจ้ารำไพพรรณี ซึ่งฉายในช่วงเวลานั้น

ช่วงนี้เป็นช่วงของการเปลี่ยนแปลงของการแต่งกายสตรีสยามที่สำคัญมากช่วงหนึ่งของประวัติศาสตร์ พัฒนาการ เพราะเป็นจุดเริ่มต้นการเปลี่ยนความเป็นผู้หญิงจากนุ่งโจงผ้าซิ่น การเปลี่ยนแปลงนี้รวมไปถึง การเคลื่อนไหวของร่างกายที่มาจากการใส่คอร์เซ็ต เสื้อ และผ้าซิ่น

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการประกาศให้ ประเทศสยามเข้าร่วมกับฝ่ายพันธมิตรเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐ ในช่วงนี้ทั่วโลกเกิดลัทธิชาตินิยม สยามก็เป็นประเทศ หนึ่งในนั้น เห็นได้ชัดจากการเปลี่ยนธงช้างเผือกเป็นธงไตรรงค์ โดยมีเหตุผลทางพระบรมราชโบายประการหนึ่ง เพื่อเป็นอนุสรณ์ในการเข้าร่วมสงครามโลก เสื้อผ้าของสตรีที่เปลี่ยนจากนุ่งผ้านุ่งโจงกระเบนสู่การนุ่งขึ้นตาม กระแสพระราชนิยมและชาตินิยม

หลังมีพระราชดำริเรื่องการแต่งกายพระราชนิยม เจ้านายฝ่ายในรุ่นเยาว์ หรือเจ้านายฝ่ายในที่ถวายงาน ใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาท เริ่มเปลี่ยนมานุ่งซิ่น โดยเป็นผ้าซิ่นใหม่ ซิ่นเชิงทอด้วยเส้นเงิน เส้นทอง สำหรับเสื้อ ก้อออกแบบให้เหมาะสมกับซิ่นตามแบบแฟชั่นโลกตะวันตก เช่น เสื้อแพรและลูกไม้แบบฝรั่ง เสื้อทรงหลวมตัว ยาวถึงเข่าเพื่อสวมทับผ้าซิ่นเชิงสีต่างๆ คาดทับด้วยเข็มขัดแบบต่างๆ หลากหลายวัสดุและรูปแบบ มีการใช้ ริบบิ้นแพรตกแต่ง พร้อมปักลูกปัดหรือมุก รวมถึงใช้ผ้าที่ทอขึ้นเป็นการเฉพาะจากโรงทอ ของเจ้านายฝ่ายใน ส่วนการสะพายแพรไม่ค่อยเป็นที่นิยมมากนัก คงใช้บ้างในโอกาสเป็นทางการ เช่น เมื่อต้องแต่งกายเต็มยศ สำหรับการแต่งกายสีตามวันแบบนุ่งสีหนึ่งหม้อสีหนึ่ง ซึ่งเคยเป็นค่านิยมเคร่งครัดในรัชกาลที่ ๕ เริ่มมีการ ปรับเปลี่ยน ในสมัยนี้นิยมใช้เครื่องประดับคาดที่ศีรษะ ซึ่งมีตั้งแต่เป็นผ้าซิ่นเล็กยาวปักดิน ผ้าพื้นธรรมดา ผ้าไหมสักหลาดประดับเพชร ไข่มุกสร้อยหลายสาย เข้ากับแบบและสีเสื้อ ทั้งยังนิยมเครื่องประดับจากยุโรป เช่น นาฬิกาข้อมือ สร้อยคอเล็ก ห้อยจี้ลือกเกิด และที่นำสังเกตที่สตรีในยุคนี้จะนิยมใส่ นาฬิกาข้อมือสูงกลาง ต้นแขน อาจเป็นเพราะลักษณะการสวมถุงมือแบบตะวันตก ผนวกเข้ากับลักษณะการสวมพาดูร์ดแบบไทย

การแต่งกายของสตรีช่วงปลายรัชกาลที่ ๖ ช่วงเวลา ๕ ปี ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๓ ถึง พ.ศ. ๒๔๖๘ (ค.ศ. ๑๙๒๐ - ๑๙๒๕) ช่วงนี้ศัพททางสมัยนิยมแฟชั่นสตรียุโรปเรียกว่า **Flappers** หรือ **Art Deco** ตอนต้น ซึ่งเป็นการย่อคำจากงานนิทรรศการแสดงสินค้าและศิลปะการตกแต่งที่กรุงปารีส (L'Exposition des Arts Decoratifs) ใน พ.ศ. ๒๔๖๘ ช่วงนี้รสนิยมการเต้นรำกับเพลงแจ๊ส หรือ Jazz Age ขยายกว้างไปทั่วโลกจากอเมริกา พร้อมทั้งศิลปะแบบ **อลังการศิลป์** หรือ **ศิลปะตกแต่ง** (Art Deco) ถือกันว่าเป็นศิลปะของความหรูหรา มีประโยชน์ใช้สอย และเป็นสมัยใหม่ การเคลื่อนไหวทางศิลปะทั้งสองนี้ ประกอบเข้ากับการค้นพบสุสานตุตันคาเมนใน พ.ศ. ๒๔๖๕ โดยฮาวเวิร์ด คาร์เตอร์ (Howard Carter) นักโบราณคดีและอียิปต์วิทยาชาวอังกฤษ เป็นส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงแฟชั่นสตรีตะวันตก ให้เป็นทรงเรขาคณิตมากขึ้นพร้อมกับการใช้ลูกปัดซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากการค้นพบทางโบราณคดีเกี่ยวกับการแต่งกายอย่างอียิปต์ในยุคตุตันคาเมน หรือยุคอาณาจักรใหม่ ยิ่งไปกว่านั้น วัฒนธรรมการเข้าชมภาพยนตร์เงียบ (silent movie) จากสหรัฐอเมริกา ก็เริ่มมีเข้ามาฉายในสยาม ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๕๐ (ปลายรัชกาลที่ ๕) เป็นต้นมา ขณะเดียวกันดารานักแสดงอเมริกันก็เริ่มเป็นที่รู้จัก รวมไปถึงอิทธิพลของการโฆษณาผ่านนิตยสารแฟชั่น และห้างร้านต่าง ๆ ในพระนคร ตลอดจนลักษณะการใช้ชีวิตของนักเรียนทุนรุ่นแรก ๆ ที่กลับมาจากต่างประเทศ ซึ่งนำสมัย นำวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และประสบการณ์ส่วนตัว มาปรับใช้ในสยาม เป็นตัวแปรที่ปรับเปลี่ยนลักษณะสมัยนิยมของสตรีชาวสยาม

เสื้อผ้าสตรีสยามในยุคนี้จะเป็นทรงตรงดิ่งและแบบตัดเย็บไม่รัดรูปมากเหมือนช่วงกลางรัชสมัย เาวจะเลื่อนลงมาเลยสะโพกเกือบถึงต้นขา แขนเสื้อเริ่มสูงเลยข้อศอกหรือแขนสั้นถึงหัวไหล่ ชายกระโปรงหรือผ้าซิ่นสูงขึ้นถึงระดับน่องและได้หัวเข้า สวมพร้อมกับถุงน่องรองเท้า การแต่งตัวของสตรีสยามช่วงนี้ได้ถูกพัฒนาไปอย่างรวดเร็วจนกระทั่งมีการใช้กระโปรงแบบตะวันตก หรือแม้แต่ชุดแบบตะวันตกทั้งชุด ประดับด้วยมุกและขนสัตว์แทนชุดแบบผสมผสานระหว่างเสื้อแบบตะวันตกกับผ้าซิ่น มีการสวมหมวกอย่างแพร่หลาย สตรีเริ่มไว้ผมสั้นตัดลอนประหลูหรือผมบ๊อบ ซึ่งเป็นผมตัดสั้นระดับใบหูตอนล่างสองข้างยาวเท่ากัน ตัดผมหลังโค้งเข้าหาต้นคอเล็กน้อยแทนที่ผมยาวเกล้าแบบโป่ง ยิ่งไปกว่านั้นการใช้ชิปแทนกระดุมที่เริ่มแพร่หลายนับแต่ พ.ศ. ๒๔๖๐ เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การตัดเย็บและสวมใส่เสื้อผ้าสตรีได้รวดเร็วขึ้น เหมาะสมกับวิถีชีวิตที่สตรีมีบทบาทเฟื่องฟูเป็นที่ยอมรับมากขึ้นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง

เสื้อผ้าที่เห็นได้ชัดคือฉลองพระองค์ของ พระนางเจ้าสุวัทนา พระวรราชเทวี ในรัชกาลที่ ๖ ขณะทรงเป็นเจ้าจอมสุวัทนา ที่ฉายในสตูดิโอ ราว พ.ศ. ๒๔๖๗ เป็นฉลองพระองค์แบบค็อกเทลสายเดี่ยว สไตล์ Art Deco ยาวถึงครึ่งพระขม (แข้ง) คาดสายรัดพระองค์ตรงพระโสณี (สะโพก) ทรงมงกุฎประดับขนนกกระจอกเทศ สวมสายสะพายเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า ชั้นทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษ กัดเหรียญรัตนมาภรณ์รัชกาลที่ ๖ และเข็มกัลดอักษรพระบรมนามาภิไธยบรรจุเส้นพระเจ้า ทรงสร้อยพระคอเพชร ทรงพระธำมรงค์หมั้นที่พระอนามิกา (นิ้วนาง) ข้างซ้าย

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงนำแบบอย่างศิลปะการแสดงละครแบบตะวันตกมาเผยแพร่ ทั้งบทรบละคร วิธีจัดการแสดง การวางตัวละครบนเวที การเปล่งเสียงพูด พระองค์ทรงมีบทบาทสำคัญยิ่งในทุกขั้นตอน ทั้งการพระราชนิพนธ์บทรบละคร ทรงควบคุมการแสดง และทรงแสดงร่วมโดยมีสุภาพสตรีเข้าร่วมแสดงด้วย ดังนั้นแฟชั่นสตรีจึงถูกถ่ายทอดทั้งผ่านการแต่งตัวประจำวัน งานพระราชพิธี และผ่านเวทีการละครหรือแม้แต่พระบรมฉายาลักษณ์และรูปถ่ายในยุคนั้น

ในช่วงระยะเพียง ๑๕ ปี อาจดูเหมือนเป็นช่วงเวลาอันสั้น แต่หากได้ศึกษาลักษณะแฟชั่นสมัยนิยมของสตรี ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เราได้เห็นการเปลี่ยนแปลงเครื่องแต่งกายของสตรีชั้นสูงในสยาม อย่างชัดเจนจากอารมณ์สตรีทั้งสามสมัยดังที่กล่าวข้างต้น

ด้วยกระแสพระราชนิยม สตรีสยามได้มีการแต่งตัวให้ทันสมัยตามแฟชั่นสตรีโลก แต่ก็ยังคงไว้ซึ่งความเป็นอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของสตรีสยามผู้ได้รับพระราชทานการยกระดับสถานภาพและบทบาทให้ทวีขึ้นอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนในอดีต นับเป็นพระราชอัจฉริยภาพล้ำเลิศของพระประมุขผู้ทรงเป็นปราชญ์ทรงเข้าพระราชหฤทัยความเป็นไปของสากล ทรงพากเพียรที่จะปรับปรุงยุคและพัฒนาวิถีสยามให้งดงามสอดคล้องในทำนองอารยชนที่โลกนิยม นับเป็นความแยบยลแห่งรัฐประศาสน์นโยบาย และเป็นการสื่อสารสยามสู่สายตาชาวโลกที่แนบเนียนที่สุด ผลแห่งพระราชกรณียกิจและพระราชนิยมอันเลิศวิไลในสมัยนั้น ยังทรงคุณูปการเป็นอัจฉริยภาพของสังคมไทยสู่เราทั้งหลายในปัจจุบัน

พัฒนาการเครื่องแต่งกายสตรีในสยามยามเมื่อคบหากับโลกตะวันตก
“The Chronicles of Fashion in Siam and Europe”

พ.ศ.

๒๔๕๓

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติเป็นพระเจ้ากรุงสยาม รัชกาลที่ ๖ เมื่อพระชนมายุ ๓๐ พรรษา

ทรงเปลี่ยนธรรมเนียมทำบางประการ เช่น ทรงสร้างโรงเรียนขึ้นแทนวัดประจำรัชกาล ได้แก่ โรงเรียนมหาดเล็กหลวงต่อมาคือ โรงเรียนข้าราชการวิทยาลัย

พ.ศ.

๒๔๕๔

งานพระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงเชิญบรรดามุ่แทนรัฐบาลและผู้แทนประมุขจากหลายประเทศเข้าร่วมเฉลิมฉลอง จึงโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร พระวิเศษจุกกีนี ทรงออกรับแขกเมือง ทรงไว้พระเทศายาวตามแบบสากล

พ.ศ.

๒๔๕๖

ทรงเปลี่ยนศักราชในราชการจาก "รัตนโกสินทรศก" เป็น "พุทธศักราช" เริ่มตั้งแต่ขึ้นปีใหม่เมื่อวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๖ เป็นต้นไป

รัชสมัยพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ ๗ เป็นช่วงที่มีการปฏิวัติทางด้านแฟชั่นของสตรี จากสมัยวิกตอเรียตอนปลายไปสู่สมัยเอ็ดวอร์ดเดียน ที่เป็นเสื้อลูกไม้สีงาช้างแบบยาวแบบพองตัว คอเสื้อทรงสูงถึงต้นคอ กระโปรงแบบแบนตัวทรงกระดิ่ง และเริ่มใช้คอร์เซ็ท (corset) พร้อมทั้งทรงพัฒนาวงเกล้าแบบโป๊ง รวมถึงการแพร่หลายของสร้อยไข่มุกแบบหลายสาย ซึ่งเป็นที่นิยมในยุโรป

พระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ ๗ แห่งสหราชอาณาจักร เสด็จสวรรคตในวันที่ ๖ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๑๐

พระเจ้าจอร์จที่ ๕ และ พระราชินีแมรี แห่งสหราชอาณาจักร ทรงครองสิริราชสมบัติ ๖ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๑๐ ถึง ๒๐ มกราคม ค.ศ. ๑๙๓๖

ค.ศ.

๑๙๑๐

ช่วงกินส์คอนคิน (ค.ศ. ๑๙๑๑ - ๑๙๑๕) เริ่มมีการสวมใส่เสื้อมีคอเสื้อแบบกลมแบบแหลม รวมถึงมีปกถึงแบบกลมและแบบเหลี่ยม แขนเสื้อเริ่มสูงขยับถึงข้อศอก เหวของเสื้อเริ่มต่ำลงมาและชายกระโปรงสูงขึ้นไม่กรอบเท่าอีกต่อไป เนื่องจากบริบททางการเมือง สังคม และวัฒนธรรมของโลกตะวันตกได้ให้อิสระเสรีและยอมรับ "ความเป็นสุภาพสตรี" มากขึ้น ภายหลังจากการเรียกร้องให้สตรีสามารถเลือกตั้งได้ (women's suffrage)

ค.ศ.

๑๙๑๑

ค.ศ.

๑๙๐๑

พ.ศ.

๒๔๕๗

สงครามโลกครั้งที่หนึ่ง เริ่มต้นในวันที่ ๒๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๕๗ ถึงวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๑

กรมพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เริ่มสร้างระบบขนส่งมวลชน

พ.ศ.

๒๔๖๐

สยามประกาศสงครามกับเยอรมนีและออสเตรีย - ฮังการี ในวันที่ ๒๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๐

พ.ศ.

๒๔๕๙

กรมพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประดิษฐานโรงเรียนข้าราชการพลเรือนฯ ขึ้นเป็น "จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" เมื่อ ๒๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๕๙ เป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของสยาม

สงครามโลกครั้งที่หนึ่ง เสื้อผ้าผู้หญิงช่วงนี้ มีการผสมระหว่างกระโปรงที่สั้นขึ้น ดังคำสโลแกน 'The war is long, but the skirts are short!' (สงครามยาว แต่กระโปรงสั้น) กระโปรงเริ่มบานขึ้นเพื่อความคล่องตัวในการเคลื่อนไหวน ผู้หญิงเริ่มสวมกางเกง และแฟชั่นหมวกทรงทหารเริ่มเป็นที่นิยม

ค.ศ.

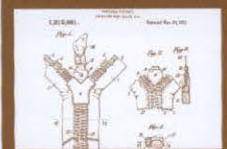
๑๙๑๔

ช่วงที่สนัดตอนปลาย (ค.ศ. ๑๙๑๕ - ๑๙๒๐) ในช่วงนี้โลกแฟชั่นยุโรปถูกกดดันจากสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงกับรูปทรง (silhouette) และรูปร่าง (shape) ของชุดแต่งกายสตรี รวมไปถึงเศรษฐกิจโลกที่ย่ำแย่ลง ส่งผลให้ใช้ผ้าเนื้อย่นเพื่อลดรายจ่าย กำหนดแพตเทิร์นที่ง่ายต่อการตัด ลดการใช้แรงงานเพื่อให้มีเวลาไปช่วยการสงคราม เห็นได้ชัดจากเสื้อผู้หญิงเริ่มมีการปล่อยกิ่งชายให้ตั้งตรงลงมาถึงสะโพกเพื่อช่วยให้เคลื่อนไหวได้สะดวกสบายมากขึ้น คอร์เซ็ทเป็นแบบตรงและไม่เน้นเอวที่คอดทิว กระโปรงเริ่มสั้นขึ้นมาถึงเหนือข้อเท้า

ค.ศ.

๑๙๑๕

"ซีป" ถูกพัฒนาให้มีความเหมาะสมในการใช้ ช่วยประหยัดเวลาในการตัดเย็บ โดยเฉพาะในช่วงสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง

ค.ศ.

๑๙๑๗

พ.ศ.

๒๔๖๑

ทรงพระราชนิพนธ์บทความชื่อ "เครื่องหมายแห่งความรุ่งเรืองคือสภาพแห่งสตรี" ทรงใช้พระนามแฝงว่า "ราชจิตติ" ทรงแสดงพระราชนิพนธ์ว่า "ข้าพเจ้าเป็นผู้หนึ่งเป็นผู้ที่เห็นควรให้หญิงไทยไว้ผมยาว เพราะคนที่ไว้ผมสั้นได้แก่เงา..."

พ.ศ.

๒๔๖๒

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ประกอบพระราชพิธีอภิเษกสมรสพระราชทานแก่สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนศุโขไทยธรรมราชา (พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว) กับหม่อมเจ้ารำไพพรรณี (สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี)

สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนี เสด็จสวรรคต ขณะพระชนมายุ ๕๖ พรรษา

พ.ศ.

๒๔๖๔

"สามสตรีผู้ไว้ผมยาวตามประเพณีใหม่ สำหรับรัชกาลที่ ๖ นับเป็นรัศมีอันงามตระการ ตรงข้ามกับการไว้ผมตัดอย่างโบราณ" จากหนังสือที่ระลึกสยามรัฐพพิภพที่ พ.ศ.๒๔๖๔

การแต่งตัวแบบ Art Deco เริ่มเข้ามาแพร่หลายในสยาม พร้อมกับภาพยนตร์เงียบจากฮอลลีวูด สหรัฐอเมริกา

ช่วง Flappers หรือ Art Deco (ค.ศ. ๑๙๒๐ - ๑๙๒๙) เป็นการยืมคำจากงานนิทรรศการแสดงสินค้าและศิลปะการตกแต่งที่กรุงปารีส (L'Exposition des Arts Decoratifs) ใน พ.ศ. ๒๔๖๔ รสนิยมการเดินร่ากับเพลงแจ๊ส หรือ Jazz Age ขยายวงกว้างไปทั่วโลกจากอเมริกา พร้อมทั้งศิลปะแบบลึงการศิลป์ หรือ ศิลปะตกแต่ง (Art Deco) ถือกันว่าเป็นศิลปะของความหรูหรา มีประโยชน์ใช้สอย และสมัยใหม่ ประกอบกับการค้นพบสุสานคูตันคาเมนเป็นส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงแฟชั่นสตรีตะวันตก ทั้งยังมีอิทธิพลวัฒนธรรมภาพยนตร์เงียบ (silent movie) และดารานาภาพยนตร์อเมริกัน เช่น แมรี พิกฟอร์ด รวมไปถึงนิตยสารแฟชั่น เช่น ไวก มีส่วนช่วยให้แฟชั่นสตรีเดินทางรอบโลกได้อย่างรวดเร็ว

ค.ศ.

๑๙๒๐

พ.ศ.

๒๔๖๘

ทรงสถาปนาเจ้าจอมสุวัทนาขึ้นเป็น พระนางเจ้าสุวัทนา พระวรราชเทวี เพื่อ "...ผดุงพระราชอิศริยยศแห่ง พระกุมารที่จะมีพระประสูติกาลในเบื้องหน้า"

สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี ประสูติเมื่อวันอังคารที่ ๒๔ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๔๖๘

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จสวรรคต

พ.ศ.

๒๔๖๕

หนังสือพิมพ์ "ไทย" (รายวัน) พิมพ์บทความเชิญชวนสตรีไทยให้มุ่ง สืบตามพระราชนิยม

พ.ศ.

๒๔๖๗

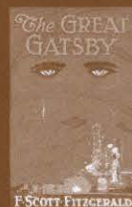
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ เยือนสิงคโปร์และมลายูเพื่อเจริญทาง พระราชไมตรี การนี้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าจอมสุวัทนา โดยเสด็จด้วย เจ้าจอม สุวัทนาแต่งกายตามแบบสตรีตะวันตก ในช่วงสมัย Art Deco

การค้นพบสุสานตุตันคาเมนใน ค.ศ. ๑๙๒๒ โดย ฮาวเวิร์ด คาร์เตอร์ นักโบราณคดีและ อียิปต์วิทยาชาวอังกฤษ เป็นส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงแฟชั่นผู้หญิงตะวันตกให้เป็น ทรงเรขาคณิตมากขึ้น พร้อมกับการใช้ลูกปัด ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากประวัติศาสตร์การ แต่งกายอียิปต์ในยุคตุตันคาเมน หรือยุค อาณาจักรใหม่ ซึ่งเป็นช่วงเดียวกับแฟชั่นและ ศิลปะช่วงอสังการศิลป์ หรือศิลปะตกแต่ง (Art Deco)

ค.ศ.

๑๙๒๒

The Great Gatsby ประพันธ์โดย เอฟ. สกอตต์ ฟิตซ์เจอร์รัลด์ เป็นนวนิยายที่ถ่ายทอดเรื่องราวของยุคนี้ได้อย่างดีเยี่ยม เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในลองไอส์แลนด์และไนวยอร์ก ระหว่าง ฤดูร้อน ค.ศ. ๑๙๒๕ เป็นงานเขียนที่เสียดสีความฝันอเมริกัน เป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสมัย ที่เรียกกันว่า "ยุคแจ๊ส" ที่สะท้อน ถึงความรุ่งเรืองและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังสงครามโลก ครั้งที่หนึ่ง ประเทศสหรัฐอเมริกาประสบกับความเจริญทางเศรษฐกิจ อย่างยิ่งในช่วงคริสต์ทศวรรษ ๑๙๒๐ ที่เรียกกันว่า "Roaring Twenties" ในยุคเดียวกันสหรัฐก็ตกอยู่ในสมัยห้ามขายเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ ที่ทำให้ผู้ลักลอบขายกลายเป็นมหาเศรษฐีและนำไป สู่ระบบอาชญากรรมองค์กร (Organised Crime)

นิทรรศการแสดงผลงานศิลปะ-การตกแต่งที่กรุงปารีส (L'Exposition des Arts Decoratifs) Art Deco อสังการศิลป์หรือ ศิลปะ-ตกแต่ง เป็นส่วนสำคัญในการต่อเมืองศิลปะแบบบาศกนิยม (Cubism) หรือทรงเรขาคณิต ลักษณะการสร้างสรรคศิลปะ- ซึ่งมี หลักสุนทรียภาพที่แสดงรูปทรงศิลปะ-ในลักษณะ-ผันแปรความจริง โดยให้มีลักษณะเป็นเหลี่ยมมุม

ค.ศ.

๑๙๒๕

การแต่งกายของสตรี ช่วงต้น รัชกาลที่ ๖

พ.ศ. ๒๔๕๓ ถึง พ.ศ. ๒๔๕๘ (ค.ศ. ๑๙๑๐ - ๑๙๑๕)

“Late Edwardian to Early Teens Era”

สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ฉายในห้องบันทึกภาพ (สตูดิโอ) ทรงฉลองพระองค์ผ้าลูกไม้ตามแบบสตรียุคเอ็ดวอร์ดียนตอนปลาย ปลายแขนฉลองพระองค์ถึงกลางพระองค์ ทรงพระภูษาใจฝ้ายกไหม ถุงพระบาทยาวถึงพระขานู ทรงฉลองพระบาทแบบตะวันตก และทรงไว้พระเกศาสั้นตามพระราชนิยม ทรงวลัยพระกร พระขำมรงค์ พระหัตถ์ขวาทรงจับพระพักตร์สีขาว ทรงสร้อยพระคอมุก และเพชรหลายเส้น ซึ่งเป็นสมัยนิยมเดียวกับสมเด็จพระราชินีอเล็กซานดรา แห่งสหราชอาณาจักร ในสมเด็จพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ ๗

การแต่งกายตามแฟชั่นสมัยรัชกาลที่ ๖ ตอนต้น ตรงยุค Early Teens
พ.ศ. ๒๔๕๔ - ๒๔๕๘ (ค.ศ. ๑๙๑๑ - ๑๙๑๕)
ภาพนี้น่าสนใจยิ่งเนื่องจากสตรีสยามไว้ผมทรงตรงยุคอย่างที่ตะวันตกนิยม
เป็นทรงผมแบบโป่ง แฟชั่นสาวสมัยเอ็ดวอร์เดียนตอนปลาย

คุณหญิงบุญปั้น ราชมนตรี ภริยาพระยาราชมนตรี (สง่า สิงหลกะ) แต่งกายตามแฟชั่นสมัยรัชกาลที่ ๖ ตอนต้น สวมเสื้อลูกไม้แบบพองทั้งชาย แขนเสมอคอก นุ่งผ้าชิ้นไหมไทยวนตีนจก ผมเกล้าพองตามแบบราชสำนักฝ่ายเหนือ ซึ่งตรงกับแฟชั่นของยุโรป สวมต่างหูมุก สร้อยคอและจี้อัญมณี พร้อมแหวนและกำไล สวมถุงน่องและรองเท้าหนังสไตล์ Mary Jane ลักษณะการวางบุคลิกท่าทางถ่ายภาพมีท่าทีที่ทัดเทียมบุรุษ

การแต่งกายของสตรี ช่วงกลาง รัชกาลที่ ๖
พ.ศ. ๒๔๕๘ ถึง พ.ศ. ๒๔๖๓ (ค.ศ. ๑๙๑๕ - ๑๙๒๐)

“Late Teens Era”

สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗ เมื่อทรงเป็นหม่อมเจ้ารำไพพรรณี ทรงฉลองพระองค์แบบ Late Teens หรือ ทินส์ตอนปลาย (ค.ศ.๑๙๑๕ -๑๙๒๐) ผ้าลูกไม้พื้นขาวคอวีเลื่อมด้วยผ้าแพร ทรงรัดพระองค์ ทรงพระภูษาใจงใหม่ ถุงพระบาทยาวถึงพระขานู ทรงฉลองพระบาทแบบตะวันตก และทรงพระเกศาเกล้า ทรงวลัยพระกร พระอำมรงค์ และทรงสร้อยพระคอมุก

ควรสังเกตทรงผมว่าตรงกับแฟชั่นของยุโรปอย่างไม่มีผิดเพี้ยน และ
ลักษณะการยืนเบียดเทียมบ่าบุรุษได้แม้ในการถ่ายภาพอย่างเป็นทางการ แสดงนัยเชิงสัญลักษณ์สะท้อนบทบาทและสถานภาพสตรี
ในยุคนั้น

เสื้อผ้าแฟชั่นฟองแบบพอง ชายเสื้อยาวเกือบถึงเข่า แขนเสื้อมอดอก
พร้อมพู่ไหม นุ่งชั้นไหมเชิงกรวย พร้อมเครื่องประดับ ผนวยาวดัดลอน
ตกแต่งด้วยศิริภรณ์

การถ่ายภาพในสตูดิโอแบบนั่งหันข้างให้แสงตกสะท้อนอย่างมั่งแม็ลือง
เป็นที่นิยมในยุคนี้

การแต่งกายของท่านผู้หญิงตลับ ยมราช และธิดาคือนางสาวประจวบ สุขุม บอกล่าเรื่องราวแฟชั่นสมัยรัชกาลที่ ๖ ตอนกลางหรือ Late Teens ได้อย่างน่าสนใจ

ท่านผู้หญิงเป็นบุคคลผู้สืบทอดถึงแฟชั่นของผู้หญิงที่เติบโตมาในรัชกาลที่ ๕ ยังคงความคุ้นชินในการนุ่งโจง สวมเสื้อลูกไม้แบบพองทั้งแขนสามส่วน สะพายแพรแล้วทับด้วยสายสะพาย เครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า สวมถุงน่องและรองเท้าหนังสไตส์แมรี่ เจน

ขณะที่หญิงสาวผู้เป็นธิดานุ่งซิ่นไหมเชิงกรวยและไว้ผมยาว สวมรองเท้าหนังแบบคัทชู สะท้อนแฟชั่นยุคใหม่ในตอนกลางของรัชกาลที่ ๖

การแต่งกายของสตรี ช่วงปลาย รัชกาลที่ ๖
พ.ศ. ๒๔๖๓ ถึง พ.ศ. ๒๔๖๘ (ค.ศ. ๑๙๒๐ - ๑๙๒๕)
“Flappers or Art Deco Era”

พระนางเจ้าสุวัทนา พระวรราชเทวี ฉายพระฉายาลักษณ์นี้ในสตูดิโอ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๗ ขณะทรงเป็น เจ้าจอมสุวัทนา พระสนมเอก ทรงฉลองพระองค์แบบค็อกเทลสายเดี่ยวยาวถึงครึ่งพระขมับ (แข็ง) ทรงรัดพระองค์ตรงพระไลณี (สะโพก) ด้วยเครื่องประดับแบบระย้าสไตล์ Art Deco ทรงมงกุฎประดับ ขนนกกระจอกเทศ ทรงสวมสะพายหัตถ์จูล้อมเกล้าวิเศษ ทรงสร้อยพระคอเพชร และพระกำมรงค์หมั้น

เข็มกลัดบนสายสะพายเหนื่อเหรียญรัตนารักษ์กาลที่ ๖

๑. เข็มพระบรมนามาภิไธย ราม ร. (ราม รามาธิบดี) เพชรล้วน
๒. เข็มอักษรพระบรมนามาภิไธย รร. ๖ ภายใต้พระมหาพิชัยมงกุฎ เปล่งรัศมี ฝังเพชรล้วน ที่ปลายรัศมี ฝังไพฑูริย ที่รองซบหลังอักษรพระบรมนามาภิไธยเป็นดลบันดาลแก้วสีน้ำเงินบรรจูลิ้นพระเจ้า

ที่พระอุระขวา

๑. เข็มพระราชลัญจกรประจำพระองค์ในรัชกาลที่ ๖ รูปวงรี เรียกกันว่า "เข็มใกล้ขีด" ประดับเพชรล้วน ร่องด้วยแพรของเครื่องราชอิสริยาภรณ์ลำดับชั้นตระกูลสูงสุดที่ได้รับพระราชทาน ซึ่งในขณะนั้นทรงเป็น เจ้าจอมสุวัทนา ท.จ.ว. จัดตลอดแพรได้เข็มใกล้ขีดเป็นแพรชมพู

สตรีผู้เป็นเจ้าของภาพสวมชุดแต่งงานแบบตะวันตกร่วมสมัย ชุดผ้าไหมสีขาวและผ้าคลุมผมลูกไม้บางยาวถึงพื้น กระโปรงเริ่มที่จะสั้นขึ้นมาได้หัวเข่า พร้อมกับถือช่อดอกไม้ผมตัดสั้น ตัดลอนได้ตั้งหู การถ่ายภาพคู่บ่าวสาว สามีภริยาคู่กัน เป็นความนิยมแพร่หลายในรัชกาลที่ ๖ สื่อสะท้อนถึงพระราชประสงค์ให้คนไทยดำเนินชีวิตสมรสแบบเอกภริยา (Monogamy) หรือที่เรียกโดยสามัญว่าระบบ “ผัวเดียวเมียเดียว” ตามอารยประเทศในยุโรป อันเป็นรากฐานการของพระราชทานสิทธิสตรี และสิทธิทางกฎหมายแห่ง โดยเฉพาะเรื่องบุคคลและครอบครัว ตามระบบกฎหมายสมัยใหม่

ท่านผู้หญิงเสงี่ยม พระเสด็จจุลเรนทราธิบดี แต่งตัวตามสมัยรัชกาลที่ ๖ ช่วงปลายซึ่งยังคงไว้ทรงผมตามแบบรัชกาลที่ ๕ สวมถุงเท้ายาวถึงเข่าสีเข้ม พร้อมรองเท้าหนังแบบมีกระดุมอยู่ข้างหน้าสไตส์ แมรี เจน (Mary Jane)

ภาพนี้ทำให้เข้าใจได้ว่าแฟชั่นยุคนั้นเจ้านายและผู้ใหญ่ยังคงนุ่งโจงและไว้ผมสั้น เพียงเปลี่ยนเสื้อตามสมัยนิยม

เด็กชายในภาพคือหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล น่าจะถ่ายก่อนเดินทางไปศึกษาต่อที่กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๕

บัจรัส

ศิลปกรรม

นิคมหอวางการเหล็กดริสยาพ แลลเอเพอ์ โลอ

ที่ปรึกษา

อธิบดีกรมศิลปากร

ประธานมูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในพระบรมราชูปถัมภ์
ประธานมูลนิธิเพชรรัตน-สุภัทนา

ผู้อำนวยการจัดทำ

ศาสตราจารย์พิเศษทรงทอง จันทรางศุ

ผู้เรียบเรียง

นายสุพธ์ อุดมะ

ผู้ทำบรรณาธิกรณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชพล ไชยพร

ผู้ตกแต่งสภาพเก่า

นายสิทธิพร พรหมมา

คณะผู้จัดทำ

นางสาวนัยนา แย้มสาขา

นายอมรเทพ โพธิ์ทอง

นายจรรมนง แสงวิเชียร

นายชัยสิทธิ์ จารุวรรณ

นายธวัชชัย ธรรมมโนวานิช

นางสาวกัญจน์สรिता ทังทวิสุข

นายนิกร ตั้งขศิริ

นางสาวนันทกา พสชัย

นายเชื้อพร รั้งควร

นางสุจิรา ศิริไพล

นางสาวสุภาวดี หวังธนาถาภ

นางสาวฉัตรแก้ว ก็อัมพร

นายชัชวาล บุญทอง

บริษัท อินบีทวิน คอมมูนิเคชันส์ จำกัด

กรมศิลปากร

กรมศิลปากร

